

28 TEMMUZ DÜNYA HEPATİT GÜNÜ

Hepatit nedir?

Halk arasında “Sarılık Hastalığı” olarak bilinen hepatitler binler belki de on binlerce yıldan beri var olan ve tanınan bir hastalık grubudur. Hepatitlerle ilgili ilk kanıtlara M.Ö. 2000 yıllarında Uzak Doğu’da yapılan insan mumyalarında rastlanmaktadır.¹

Tıp biliminde karaciğerin iltihabına hepatit denir. Karaciğer iltihaplandıktan sonra ya iyileşme ya ilerleyerek nebdeleşme ya siroza dönüşme veya kansere ilerleme görülür. Pek çok neden hepatite sebep olmaktadır. Hepatitin en sık sebebi hepatit virüsleridir. Viral hepatitlere sebep olan farklı virüs tipleri (A, B, C, D ve E) bulunmaktadır. Ayrıca karaciğeri tutan farklı enfeksiyonlar, alkol ve ilaçlar gibi karaciğere zararlı maddeler, otoimmün karaciğer hastalıkları da hepatit yapabilir.²

Hepatit virüslerinin farkları nelerdir?

Hepatit A: Hepatit A hastasının dışkı ile temas ile kirlenmiş sular veya gıdalardan bulaşabilmektedir. Cinsel yolla da bulaş görülmektedir. Çoğu Hepatit A hastalığı hafif seyreder ve genellikle tam iyileşme ve bağışıklıkla sonuçlanır. Hastalık nadir de olsa şiddetli seyreder ve ölümle sonuçlanır. Özellikle sanitasyon sistemlerinin zayıf olduğu ülkelerde, kanalizasyon ve su sistemlerinin birbirine karışmasıyla salgınlar görülebilmektedir. Hepatit A aşısı mevcuttur.³

Hepatit B: Hepatit B kan, tükürük vb. insan sıvılarıyla bulaşabilmektedir. Anneden bebeğe doğum sırasında geçebileceğinden bebeğin doğar doğmaz aşı olması gerekmektedir. Kontrol edilmemiş kan transfüzyonu ya da kan ürünlerinin kullanımı ile, tıbbi işlemler sırasında sterilize edilmemiş malzemelerin kullanılmasıyla, doğum sırasında anneden bebeğe, tıraş bıçağı, diş fırçası gibi eşyaların paylaşımıyla aile üyelerinden çocuğa geçerek, kullanılmış enjektör paylaşımı ile veya güvenli olmayan cinsel ilişki ile, damardan ilaç kullanımı ile bulaş görülmektedir. Sağlık çalışanları için tıbbi uygulamalar sırasında Hepatit B bulaşı bir risk faktörüdür. Hepatit B aşısı mevcuttur.³

¹ Değertekin H., Oğuz A.K., Akut ve kronik HBV enfeksiyonunda doğal seyir, Güncel Gastroenteroloji, Haziran 2010, 14/2

² <http://www.who.int/campaigns/hepatitis-day/2016/event/en/>

³ <http://www.who.int/campaigns/hepatitis-day/event/en/>

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-120

Hepatit C: Hepatit C en sık kan ve kan ürünlerinin nakliyle bulaşmaktadır. Doku ve organ nakliyle bulaş olabilmektedir. Tıbbi işlemler sırasında sterilize edilmemiş malzemelerin kullanılmasıyla, doğum sırasında anneden bebeğe, kullanılmış enjektör paylaşımı ile veya güvenli olmayan cinsel ilişki ile bulaş görülmektedir. Henüz aşısı yoktur.³

Hepatit D: Yalnızca hepatit B bulaşı olan hastalarda hepatit D virüsü hastalık yapabilmektedir. Hepatit B ile birlikte ağır karaciğer hasarı yapmaktadır. Hepatit B aşısı Hepatit D virüsünden de korumaktadır.³

Hepatit E: Sıklıkla kontamine su ve gıdalarla bulaşmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde görülen su kaynaklı salgınların artan önemli nedenleri arasında görülmektedir.³

Hepatit halk sağlığı için neden önemli bir sorundur?

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) viral hepatiti; sıtma, tüberküloz ve HIV-AIDS'ten sonra dördüncü sırada dünya için bir halk sağlığı sorunu olarak belirlemiştir.⁴ Hepatit virüsleri özellikle küresel düzeyde salgınlara neden olmaktadır. Dünyada yılda 1,4 milyon insanın bu virüs tiplerine bağlı hastalıklardan öldüğü tahmin edilmektedir.³

Dünya nüfusunun üçte biri, yani iki milyardan çok insan HBV ile enfekte olmuştur. Kronik hepatit D enfeksiyonlu sayısı giderek azalmakla beraber, son yıllarda kararlı bir seyirle 15 milyon olarak bildirilmektedir. Yaklaşık 160-180 milyon kişi ise kronik C hepatitlidir. Dünyadaki siroz vakalarının %60'ından sorumludur ve her yıl bir milyonun üzerinde kişi bu sebeple ölmektedir.⁵ Veriler Türkiye'de 3,5 milyon Hepatit B virüs taşıyıcısı varlığını ortaya koymaktadır.⁶

Hepatit B ve Hepatit C virüsü kronikleşerek yüz milyonları etkilemekte, karaciğer kanseri ve sirozun başlıca sebeplerini oluşturmaktadır. Her yıl HBV ile bağlantılı son dönem karaciğer hastalığı veya karaciğer kanseri nedeniyle yaklaşık 1 milyon insan ölmektedir. Dünyada karaciğer nakillerinin %5-10'unu Hepatit B'ye bağlı karaciğer hastalığı oluşturmaktadır.²

⁴ http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/chap1.pdf

⁵ http://www.ankemdernegi.org.tr/ANKEMJOURNALPDF/ANKEM_14_3_416_422.pdf

⁶ <http://www.klimik.org.tr/2016/07/26/bugun-28-temmuz-2016-dunya-hepatit-gunu/>

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-120

A ve E hepatiti etkenleri dışkı ve ağız yoluyla bulaşarak gelişmekte olan ülkelerde salgınlara neden olur. B, C ve D tipi hepatitler ise genellikle kan nakli sırasında bulaşmaktadır.⁷

Tüm bu virüsler kontrol edilmemiş kan transfüzyonu ya da kan ürünlerinin kullanımı ile, tıbbi işlemler sırasında sterilize edilmemiş malzemelerin kullanılmasıyla, doğum sırasında anneden bebeğe, tıraş bıçağı, diş fırçası gibi eşyaların paylaşımıyla aile üyelerinden çocuğa geçerek, kullanılmış enjektör paylaşımı ile veya güvenli olmayan cinsel ilişki ile bulaşabilmektedir.⁷

Hepatit virüsü bulaşında risk grupları nelerdir?

- ✓ Damar içi uyuşturucu bağımlıları / uyuşturucu bağımlıları (Hepatit B,C)
- ✓ HBsAg pozitif annelerin yenidoğan bebekleri (Hepatit B)
- ✓ Hepatit B ile enfekte kişinin aile üyeleri
- ✓ Enfekte kişilerin eşleri veya seks yaptıkları kişiler (Hepatit B,C)
- ✓ Birden fazla kişi ile emniyetsiz seks yapanlar (Hepatit B,C)
- ✓ Erkeklerle seks yapan erkekler (Hepatit B,C)
- ✓ Hemodiyaliz ve organ nakli hastaları (Hepatit B,C)
- ✓ Kan ve kan ürünleri ile teması olan sağlık çalışanları (Hepatit B,C)
- ✓ Mental özürlüler okulu veya bakımevleri sakinleri ve çalışanları (Hep A)
- ✓ Kronik karaciğer hastalığı olanlar (Hepatit B,C)
- ✓ Sağlık çalışanları, laboratuvar personeli (Hepatit B,C)
- ✓ Askeri personel (Hep A)
- ✓ Hapishanede bulunanlar ve görevliler (Hep A)
- ✓ Aşçılar ve gıda sektöründe çalışanlar (Hep A)
- ✓ Çocuk yuvaları, kreşler ve okullarda bulunan çocuklar ve buralarda görevli personel (Hep A)
- ✓ Orta/yüksek sıklıkta hepatit virüsü enfeksiyonlu ülkelere gidenler (Hep A).⁵

Hepatit bulguları nelerdir?

Hepatitin virüsü kişiye bulaştığında hiç bir bulgu görülmeyebileceği gibi ciltte ve gözlerde sarılık, koyu renk idrar, bulantı- kusma, karın ağrısı, aşırı yorgunluk izlenebilmektedir.²

⁷ <http://www.who.int/features/qa/76/en/>

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-120

Hepatit tanı ve tedavisi nedir?

Hepatitlerin bir çok türü olduğundan tanı tedavileri de birbirinden farklıdır. Biyokimyasal, viral, histolojik ve radyolojik tetkikler tanı amacıyla kullanılmaktadır. Viral hepatit tanısında, serolojik ve virolojik testlerle hepatit virüsü değerlendirilmesi yapılmaktadır. Viral yükün belirlenmesi, viral genotip tayini ve konağa ait farmakogenetik testler gibi testler kullanılmaktadır. Tedavide kullanılan ilaçlara büyük oranda sosyal güvenlik kapsamında ulaşılabilmektedir.⁸

Dünya Sağlık Örgütü ve Dünya Hepatit Birliği tarafından 2010 yılında **28 Temmuz “Dünya Hepatit Günü”** ilan edilmiştir. Günün bu yılki (2016) teması **“2030 yılına dek viral hepatitleri eradike etmek”** olarak belirlenerek kamuoyunun dikkatinin hepatit hastalıklarına çekilmesi amaçlanmaktadır.²

Hepatit B virüsünden korunmanın en etkili yolu **aşılanmaktır**. Ülkemizde “Genişletilmiş Bağışıklama Programı” içinde yer alan hepatit B kontrol programı kapsamında **1998 yılında hepatit B aşısı rutin çocuk aşılama takvimine eklenmiştir. 2012 yılında hepatit A aşısı çocukluk dönemi aşı takvimine alınmıştır.**²

Hepatit B Aşısı 0, 1 ve 6.aylarda veya 0, 1, 2 ve 12.aylarda yetişkinlerde deltoid, bebeklerde uyluktan kas içine uygulanır. (8) Hepatit A aşısı ise tek doz deltoid kas içine uygulanır.⁹ Aşı ile korunulabilen hepatit A ve B enfeksiyonlarında aşının önemi unutulmamalıdır.⁸

⁸ <http://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/hepatitis-b/basics/prevention/con-20022210>

⁹ <http://www.mersinhsm.gov.tr/haberayrinti.aspx?HaberID=5f5674e7-35d3-4e02-ac05-9929b6dbaf36&HaberSiraNo=1578>

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-120

Hepatitten nasıl korunulur?

- ✓ Hepatitin önemi, bulaş yolları ile korunma konularında toplum bilinçlenmelidir (7).
- ✓ Tüm yenidoğanlar HBV'ye karşı aşılanmalıdır; uzun vadede tüm toplum enfeksiyona bağışık olmalıdır. (8).
- ✓ Adolesanlara ve genç erişkin dönemdeki kişilere HBV yönünden tetkik ve aşılama yapılmalıdır. (8).
- ✓ HBV taşıyıcıları ile temas riski olanlar aşılanmalıdır. (8).
- ✓ HBV enfekte bireyle temas sonrasında en kısa zamanda aşı ve gerekirse (temas eden hiç aşılanmamışsa) HBIG uygulanmalıdır (8).
- ✓ Kontamine su ve besinlerle salgınlara yol açabilen, kötü hijyenik koşullar varlığında kolaylıkla bulaşabilen virüslerden korunmak için hijyen kurallarına dikkat edilmelidir (8).